

ДЕКОЛОНІЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА: ЦІННІСНИЙ АСПЕКТ

Євген Лук'янов

аспірант,

Сумський державний університет

E-mail: Luk2023E@ukr.net

Матеріал присвячений ціннісним аспектам деколонізації українського інформаційного середовища. Показано, що увага до ціннісних аспектів деколонізації зумовлює необхідність входження у простір аксіологічного знання, характеристика якого надається у пропонованій роботі. Обстоюється позиція, що деколонізація національного інформаційного середовища пов'язана не лише з деконструкцією колоніальних наративів, але, і передусім, з трансформацією ціннісного фундаменту національної медійної сфери.

Ключові слова: деколонізація, цінності, аксіологія, інформаційне середовище, медіа.

В одній із наших попередніх робіт було наголошено, що «національний медіапростір в умовах сучасних екзистенційних викликів та євроінтеграційних завдань, що постали перед українською державою й суспільством, може й повинен у своєму розвитку враховувати актуальний для України деколонізаційний тренд» [1, с. 74]. При цьому, деколонізацію як явище соціокультурного порядку ми пов'язуємо з проблематикою світоглядних й морально-ціннісних трансформацій, що перетворює відповідний феномен на каталізатор постколоніальних трансформацій. З означеного походить необхідність спеціальної уваги до ціннісних аспектів деколонізації.

Порушуючи означену тему ми фактично входимо у простір аксіологічного знання, що зумовлює необхідність понятійного визначення такого знання і його головної категорії – цінності.

Щодо аксіології, то нині її потрактовують, «як одну із сфер філософського знання, предмет дослідження якої охоплює цінності, проблемні питання їхньої генези, буттєвого статусу, особливості організації (структурування) ціннісного світу, альтернативи ціннісних ієрархій і їхнє значення (індивідуальне й соціальне), вектори впливу на соціокультурний простір» [2, с. 79]. При цьому, загальним місцем міркувань сучасних дослідників щодо значення аксіології є визнання того факту, що у просторі філософського знання вона реалізує культуротворчу функцію сприяючи формуванню гуманістичної за змістом суспільної ідеології та світогляду, а фундаментальним завданням аксіології є «обґрунтування системи вищих цінностей як сукупності норм та ідеалів» [3, с. 35].

Відзначимо, що у науковому обігу поряд з поняттям «аксіологія» вживається і поняття «аксіологічне знання», змістовне й системне визначення якого нам вдалося виявити у працях української дослідниці Н. Шетелі. Зокрема, вона наголошує, що в основі аксіологічного знання (його концептуальна ідея)

визнання принципового значення ціннісних феноменів для індивідуального прогресу і соціального поступу. Саме ж аксіологічне знання постає як результат осмислення методологічних проблем ціннісного пізнання і ціннісної сфери індивідуального й соціального буття. Будучи складноутвореною системою, яка структурована різними сукупностями фактів, закономірностей, теоретичних побудов ціннісної теорії, аксіологічне знання забезпечує уявленню про світ цінностей і, водночас, є свідченням складності ціннісних феноменів (цінності, ціннісні орієнтації, ціннісно-сміслова сфера, ціннісна свідомість, аксіологічна культура тощо), що потребують спеціального осмислення, наголошує Н. Шетеля [4]. Своєю чергою, Ю. Пелех обґрунтовано стверджує, що теоретичне осмислення ціннісних феноменів «актуальне у зв'язку з тим, що розуміння специфіки (природи, змісту й функцій) таких феноменів сприяє усвідомленню цивілізаційних перспектив й потенціалу цілеспрямованого впливу на них» [2, с. 101].

При цьому фундаментальним ціннісним феноменом і головною категорією аксіології визнано цінність. Очевидно це є наслідком визнання науковою спільнотою того факту, що «цінності й ціннісні орієнтації є основою взаємодії людини із навколишнім середовищем (соціальним та природним), визначають її життєві стратегії» [5, с. 78]. Парадокс же полягає в тому, що таке визнання не заважає розмаю підходів до змісту самого поняття «цінність», що призводить до необхідності у безпосередніх наукових розвідках або приймати певне вже сформульоване визначення вказаного поняття, або застосувавши дефініційний підхід сформулювати власне.

У зав'язку з означеним наголосимо, що звертаючи дослідницьку увагу на ціннісних аспекти деколонізації (зокрема, інформаційного середовища), ми наголошуємо саме на соціокультурному контексті деколонізації як специфічного процесу. Сутність відповідного процесу полягає у світоглядних й морально-ціннісних трансформаціях – і передусім ціннісних. Тут ми виходимо з класичного трактування цінностей, що його було запропоновано М. Рокічем: цінності як усталені переваги індивіда чи соціуму щодо певного зразка поведінки або остаточного стану на противагу іншим можливим варіантам [6]. Згодом, П. Сенге розвинув позицію Рокіча детермінувавши цінності як основу індивідуальної «ментальної моделі», що визначає розуміння світу і зміст активності особистості [7, с. 8]. Суголосною з таким підходом до цінностей є візія Ш. Шварца, який стверджував статус цінностей як керівних принципів життя і стандартів поведінки [8].

Взявши до уваги вказані трактування й розуміння цінностей є підстави стверджувати, що деколонізація національного інформаційного середовища пов'язана не лише з деконструкцією колоніальних наративів, але, і передусім, з трансформацією ціннісного фундаменту національної медійної сфери. Без власного – панукраїнського і проєвропейського, ціннісного фундаменту меді навряд чи здатні виступати каталізатором постколоніальних трансформацій у суспільному житті України, а також адекватно реалізувати такі свої функції, як-от інформативну, інтеграційну, мобілізаційну, світоглядну й освітню.

Виходячи з означеного, практичні завдання деколонізації українського інформаційного середовища очевидно вимагає теоретичного осмислення ціннісних аспектів відповідного процесу й напрацювання, в тому числі, аксіологічно-комунікаційної стратегії деколонізації.

Список використаних джерел:

1. Лук'янов Є. М. Концепт деколонізації у контексті розвитку національного медіапростору. Сучасний масовокомунікаційний простір: історія, реалії, перспективи : збірник наукових праць III Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих науковців, м. Суми, 23-24 травня 2024 р. / відп. за вип. В. О. Садівничий. Суми : Сумський державний університет, 2024. С. 71-75.
2. Pelekh Y. Axiopedagogy: Theoretical and Methodological Concept and Practical Perspectives. Rzeszow: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, 2024. 329 s.
3. Підлісний М. М. Проблеми аксіології та шляхи їх вирішення. Дніпро: Видавець Біла К. О., 2020. 164 с.
4. Shetelia N. I. Value education in the context of providing modern professional training for future specialists in the field of culture and arts. European potential for the development of pedagogical and psychological science: Collective monograph. Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 2021. P. 394–428.
5. Пелех Ю., Матвійчук А., Білоус Т. Ціннісний інтелект людини в осмисленні і вирішенні сучасних соціальних проблем. Нова педагогічна думка. 2021. Том 106 № 2. С. 77–83.
6. Roakeach M. The nature of Human Values. N.Y.: Free press, 1973. 438 p.
7. Senge P. The fifth discipline: The art and practice of the learning organization. New York: Doubleday/Currency, 1990. 424 p.
8. Schwartz, S. H. Universals in the content and structure of values: Theory and empirical tests in 20 countries. Advances in experimental social psychology New York: Academic Press, 1992. Vol. 25. P. 1–65.

РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ РОСІЯН І КОЛАБОРАНТІВ В ОНЛАЙН-МЕДІА «KIBORG.NEWS»

***Сергій Муравський,**
магістрант факультету філології
й журналістики імені Михайла Стельмаха,
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського
E-mail: seregam09@gmail.com*

Журналістські розслідування набувають все більшого значення в умовах російсько-української війни, оскільки цей вид діяльності допомагає розкривати приховані деталі війни, зокрема воєнні злочини, корупцію, зловживання